

RUDOLF STEINER

Z obrazného písma
Janovy apokalypsy

II. ČÁST

GA 104 a

Čtvrté poatlantské období je charakterizováno listem církvi v Thyatirech. Účinek události na Golgotě. Augustin. Věda a arabistika. Chudoba panteismu. Věda mezi scholastiky. Rozdělení na víru a poznání. Veškeré poznání musí být stále více prodchnuto Kristovým principem. Kristus se pak na Golgotě stal elementárním duchem Země. Budoucí člověk bude chápat Zemi jako výraz Krista. Úkoly šestého a sedmého kulturního období, církev ve Filadelfii a Laodiceji.

PÁTÁ PŘEDNÁŠKA
Kristiania, 14. května 1909

Období lidského vývoje, které je třeba považovat za čtvrté a které charakterizuje list církvi v Thyatirech, začíná v 7. nebo 8. století před naším letopočtem a trvá do 13. nebo 14. století po narození Krista. Teprve od té doby počítáme naše páté období neboli období germánské kultury. Čtvrté období stojí uprostřed sedmi obdobími a nejrozmanitějším způsobem vyjadřuje život mezi zrozením a smrtí a rozvíjí lásku k hmotě; největšího rozkvětu dosáhlo v kráse řeckého umění.

Duše by však prošla zatměním, kdyby nedošlo k události na Golgotě, kdyby světlo, které z této události vyšlo, nepůsobilo. Poté co si člověk v tomto čtvrtém období plně uvědomí své pozemské Já, když vstoupí do fyzického světa, teprve tehdy se objevuje pojem vůle, mimo jiné jako znamení, že se vůle stala tak důležitou, že překonává smrt. K tomu však dochází nejdříve ve starém Římě, nikoliv ještě v Řecku. Stejně tak Řecko ještě nezná pojem individuálního člověka pevně usazeného na Zemi; teprve postupně se rozvíjí pocit, že individuální člověk není pouze bytostí žijící ve společenství, ale individuem. Pojem osobnosti, pojem božsko-duchovního zakotvení v člověku, by dříve nebyl vůbec pochopen. Ve starověkém Řecku bylo možné chápat pouze to, že to, co je božsko-duchovní, sídlí v duchovním světě. Nyní však Řekové v nejvýznamnějším smyslu pocítují, co v lidském vědomí znamená něco vědět, cítí, že Já je živé, ale přesto nepoznávají, že Já je božské. V Orientu to hlásal Mojžíš. Pro Řeky tu mezi narozením a smrtí nebylo nic božského. A byl to hluboce tragický pocit všech duší... [Mezera v textu.] Řek si tedy říkal, že člověk sestoupil z božsko-duchovního světa, ale nevěděl, že se může znovu propracovat nahoru a že se v budoucnu může do duchovního světa vrátit.

A to se projevilo v mýtu o Prométheovi;²⁸ tragicky to bylo vyjádřeno v Aischylově dramatu,²⁹ kde se Prométheovi zjeví Io, která zešílela. Io, to bylo staré jasnovidné vědomí, které se v tomto čtvrtém období již nemohlo objevit v normálních stavech vědomí, ale pouze ve stavu šílenství.

Věda v tom smyslu, v jakém existuje dnes, v prvních obdobích naší kultury ještě neexistovala. Člověk teprve postupně začíná hledat v ob

lastech té vědy, která nezávisle zkoumá vnější svět. Proto něco jako věda existuje až od Thaleta z Milétu.³⁰ Mluvit o orientální filosofii je abstrakce. Ti, kteří nechali vědu začít až s Thaletem, měli pravdu; předtím byla vždy inspirovaná, zrozená z mystérií. Tak tomu bylo i u Hérakleita,³¹ který se stále inspiroval starověkou mystickou moudrostí. Říká se o něm, že obětoval svou knihu na oltář bohyně v Efezu.

Ve stejné míře, v jaké v člověku roste vnější věda, je ochromena ta, která je skutečnou moudrostí. V Apokalypse se dozvídáme, jak ve čtvrtém listu musí lidé najít souvislosti. Předpokládejme, že by Kristův princip, zjevení na Golgotě, nepřišel, v oblasti vnější vědy by pravděpodobně existovali tak vynikající lidé jako Marcus Aurelius,³² Seneca³³ a tak dále, ale věda by se stávala stále více intelektuální, a to vše by nepřineslo vzkříšení ducha. Celsus,³⁴ současník Marka Aurélie, vypráví o události na Golgotě pouze vnější historické klepy. Ale z vědeckého hlediska stojí všichni tito lidé na vysokém stupni.

Do tohoto proudu však vstoupilo to, čemu se říká skepticismus, a v římském náboženství nacházíme vedle rafinované vědy úplný skepticismus, pokud jde o duchovno. Dovolte mi podívat se na druhou stranu na osobnost, jako je Augustin; ten není schopen dospět k ničemu jinému než k pochybnostem o tom, co poznal jako řecko-římskou vědu. Nyní je konfrontován s manicheismem, ale poznává ho ve falešné podobě. Seznámil se s učením, které počítalo se vším, co učil Zarathustra. Jeho duše však ještě není schopna toto všechno vstřebat, protože duše tehdejšího člověka nebyla stvořena k tomu, aby podnikla tak vysoký let ducha, a přesto všude za fyzickým světem našla ducha. Věda, která se dostala ke hvězdám, se rozpadla, a i kdyby se dostala k Evropanům, žádná duše by ji nepochopila. Duše musela zůstat připoutána k tomu, co viděla ve vnějším světě smyslů.

Věda se znovu probudila až v renesanci. To, co bylo inspirováno Řeckem a Římem, se stalo arabskou moudrostí, duchem mohamedánství. Arabismus se pak ze Španělska rozšířil po celé Evropě. Tato věda je velká ve všem, co se týká bezprostředně smyslového. Věda, která se v nejvýznamnějším smyslu stala podnětem pro evropskou vědu, která ovlivnila Bacona³⁵ a Spinozu,³⁶ vychází ze španělského arabismu, pochází ze Španělska. Nemůže se však povznést nad panteismus, který vůbec ne

může dospět ke konkrétním duchovním bytostem. Arabismus nedospěl ke konkrétnímu; vystoupal až ke smyslovému člověku, ale to, co člověk viděl nad ním, byla jen abstraktní božská jednota, o níž se neví, co je zač. Chudý a pohodlný pohled na svět! Člověk nemá žádné poznání ducha, když je shrnut v jednotě. V tom spočívá chudoba panteismu.

Do pátého období tak člověk vstoupil s vnější vědou, která se právě ve 13. a 14. století začala nejvíce rozvíjet. Vidíme to například u scholastiky. Zde vidíme úsvit nové vědy, která je však zcela připoutána ke smyslovému světu a která také nemůže udělat krok za hranice smyslového světa. A tak vidíme, že se objevuje rozkol mezi vírou a poznáním. Augustin nebyl schopen pochopit narážku na duchovní bytost, která stojí za Sluncem; nepochopil manicheismus, protože hovoří o závoji smyslů, který se rozprostírá nad duchovnem. Mohl věřit v Krista, který sestoupil do fyzického člověka. Ale víra a znalosti se v té době již zcela rozdělily. Všichni věřící, kteří vycházeli ze středověké vědy, chtěli víru a vědu zcela oddělit.

Schematicky si můžeme ujasnit, jak to, co navazuje na řecko-latinské období, směřuje pouze k vnějšímu fyzickému. Vývoj lidstva je takový, že nyní máme znovu zažít poznání, které bylo vypěstováno v chaldejsko-egyptském období, pouze osvětlené a zduchovněné Kristovým impulsem. Všude v Evropě se setkáváme se starou egyptskou moudrostí, ale osvícenou Kristovým principem. V naší době si to člověk bude moci stále více a vědoměji osvojovat pouze prostřednictvím rosikruciánského učení.

Když staří Egyptané mluvili o hvězdách, měli na mysli duchovní hvězdy, o kterých měli stále znalosti. Tím, že obdivuhodné vědomí starověkého vědění proniká do Koperníkovy a Keplerovy vědy, vidíme, že to, co znali staří Egyptané, se objevuje ve fyzikální podobě. Jestliže tehdy viděli bytosti procházející světovým prostorem, nyní viděli pouze koule pohybující se po eliptických drahách.

Páté období však bylo povoláno k tomu, aby znovu objevilo duchovní svět za smyslovou existencí, a k tomu musela dospět theosofie, a mohla tak člověka znovu vést k tomu, aby veškeré poznání stále více spojoval s Kristovým principem.

Kdyby byla jasnovidná bytost schopna pozorovat Zemi po tisíce let, viděla by, jak při smrti Vykupitele na Golgotě celá zemská aura náhle změnila barvu a zazářila různými barvami, začala zářit jinými barvami. Ahura Mazdao, kterého hlásal Zarathustra, se pak stal elementárním duchem Země. To vyjadřuje Kristus slovy při Večeři Páně: „Toto je mé tělo“ (Mt 26, 26) a pro hroznovou šťávu nachází výraz: „Toto je má krev“ (srov. Mt 26, 28).

Zkoumáme-li nyní Zemi v pravém slova smyslu, musíme opět vidět ve všem, co na ní roste a žije, údy Kristova Ducha, a to i v tom nejmenším, co vidíme. Budoucí člověk nebude mluvit o atomech; bude vědecky chápat Zemi jako výraz Krista.

Jsme teprve na začátku tohoto vývoje; Krista je třeba nejprve pochopit tím nejjednodušším způsobem. Celá věda v budoucnu najde Krista, i když dnes vidí ve smyslovém světě jen něco mrtvého, mrtvole podobnou věc. Ale to, že to přijde, může páté období zpočátku pocítovat jen jako perspektivu v tom smyslu, že novým způsobem pochopí, co měl Zarathustra na mysli, když mluvil o Ahurovi Mazdao.

V šestém období se stará Zarathustrova moudrost znovu objeví v nové podobě. A jako poslední ze všech se v nové podobě znovu objeví čas svátých říší. I když to bude jen malá skupina, která v tomto období pochopí theosofii, i když to bude stále tak malá skupina, která v šestém období uslyší oživující Zarathustrovu moudrost, a nakonec zůstane pro sedmé období pouze zlomek: další vývoj lidstva bude takový, že se bude shromažďovat stále více lidí, kteří budou opět rozumět tomu, co hlásal Zarathustra.

Pak však na Zemi nastane doba, kdy budou vítězit ti, kdo povedou válku všech proti všem. Ale duše, které budou zachovány z šestého období, budou muset po válce všech proti všem založit novou kulturu. Sedmé období nebude mít ani lidí, kteří vzplanou pro duchovno, ani ty, kteří budou oddáni smyslové existenci; i proto budou tito lidé velice neteční a příliš samolibí. V sedmém období na Zemi najdeme jen velmi málo

z indické, první kultury; ale přenesením do duchovního světa, očištěny a pokřesťanštěny, budou tyto duše z šestého období chodit jakoby nad pozemsky, jako by se již nedotýkaly země. Již nyní si lidé mohou sami pro sebe vybojovat to, co jim může dát celá pozemská kultura. Sedmé období bude takové, že ti, kteří učiní nejvyšší vynálezy a objevy, budou žít zde dole ve stále hustších fyzických tělech. V sedmém období se lidé, kteří jsou zcela spoutáni hmotou, již nebudou muset theosofie příliš obávat, neboť na Zemi nezůstane mnoho oduševnělých lidí a ti, kteří se nyní věnují theosofii, budou v šestém období stále více spirituálnější.

Lidé, kteří dnes pochopí volání Mistrů, budou přeneseni do vzdálené budoucnosti. Klíč se otočí v šesté kulturní epoše. Ti, kdo vyslyšeli volání, se stanou spoluzakladateli nového lidstva. Pokud zůstane s hmotou svázáno jen několik lidí, laodicejská církev dlouho nevydrží. Je na svobodné vůli člověka, zda bude patřit k církvi ve Filadelfii, nebo v Laodiceji.